

LIANA SAXONE-HORODI: ARTĂ ȘI CUNOAȘTERE

Victor NEUMANN

Cu un deceniu în urmă, în timpul unei vizite la Haifa, am avut plăcerea s-o întâlnesc pe Liana Saxone-Horodi. Admirabilă prin curiozitate și simț critic, prin ceea ce gândește și vorbește, Liana Saxone-Horodi este în primul rând o artistă de vocație. S-a născut la București, în septembrie 1940, în zilele în care se instala la putere Garda de Fier cu a sa ideologie inconfundabilă în care s-au amalgamat șovinismul, rasismul și antisemitismul cu o politică de teroare. Este fiica unui renumit avocat, Valentin Saxone, un contributor excepțional la modernizarea vieții comunitar-urbane a Bucureștiului și a României interbelice. În preajma și în timpul celui de-al doilea război mondial, avocatul Saxone a fost marginalizat și discriminat pe considerente de <origini> diferite față de acelea ale majorității etno-culturale. Marginalizarea lui a continuat și după instalarea regimului comunist, culminând cu anii grei de închisoare în perioada 1959-1963. Împrizonarea lui în țara în care se născuse și căreia i se dedicase a provocat o profundă nemulțumire în familie.

Liana Saxone-Horodi a învățat sub îndrumarea renumitului artist român Rudolf Schweitzer-Cumpăna. Influența acestuia a jucat un rol important în creațiile artistei. După stabilirea în Israel, studiile urmate la școala de artă Avni i-au prilejuit îmbogățirea tehnicii de lucru și i-au atras atenția asupra rolului și locului artei abstracte în dezvoltarea limbajelor și mesajelor proprii. Prin ce se remarcă arta Lianeii Saxone-Horodi? Care sunt temele preferate? Dar simbolurile? Cum interpretăm și unde îi așezăm opera? Remarcabile sunt tablourile în care pictează case și cartiere din orașele îndrăgite. De exemplu, *vechiul București* și *vechiul cartier al Haifei, Wadi Nisnas* pot fi văzute comparativ, mărturisind sensul interferențelor sociale, spirituale și culturale. Și ce altceva reprezintă lumile în care se regăsește Liana Saxone-Horodi dacă nu întâlnirea Orientului cu Occidentul? Nu este o întâmplare faptul că lucrările ei trimit la imagini din trecut, la cartiere văzute ori imaginate ca fragmente ale culturii urbane, la străzile și casele înțelese ca locuri ale ritualului. În reprezentările de acest fel e o anumită particularitate, una prin care artista își cultivă identitățile multiple moștenite, făcând un pas cutezător spre viitor. Vizualizează spațiile și valorizează straturile temporale parcurse de om. E continuu atrasă de dorința de a oferi o imagine proprie asupra omului și asupra naturii înconjurătoare. Într-o astfel de înțelegere creativă, fereastra și ușa deschise sunt întotdeauna seducătoare. Tablourile ce trimit la amintirile reprezentări trebuie privite complementar caselor lumii mediteraneene. În ambele cazuri, pictura artistei probează absența inhibiției și a oricăror constrângeri ideologice.

Distincte și memorabile sunt nenumăratele portrete ale Lianeii Saxone-Horodi. Expresia feței, gestică, îmbrăcămintea, toate sunt redade într-un stil inconfundabil. Portretele reprezintă personalități sau oameni obișnuiți, femei sau bărbați, tineri sau vârstnici. De fiecare dată este vorba de un studiu ce precede pictura propriu-zisă, de o căutare și o identificare a trăsăturilor de caracter ale personajului

devenit tema tabloului. Uneori, o sondare psihologică a personajului contribuie la o și mai credibilă evidențiere a preocupărilor acestuia. Dintr-o impresionantă suită, am să amintesc aici portretul sculptorului Shmuel Biran, portretul evreului bătrân, țaranul român, țiganul și dirijorul. Toate sunt memorabile și nu numai prin desen și culoare, cât mai ales prin recuperarea și redarea psihologiei personajului, prin identificarea trăsăturilor ce se ascund sub masca fiecăruia. Chipul bătrânei actrițe Yvonne este fără doar și poate o capodoperă a genului. Este rezultatul unui atent studiu probând talentul, sensibilitatea și comprehensiunea artistei pentru om, pentru relația dintre el și lumea înconjurătoare.

În cazul Lianeii Saxone-Horodi e important să observăm legătura dintre realitatea trăită și reprezentarea artistică. Dialogul artistei cu personajele sale e fascinant, el sugerând o disponibilitate enormă pentru intrarea în tuitate, pentru cooperarea cu celălalt (fără de care nu există familie, grup sau echipă), pentru asocierea lui <eu>, <tu> și <el>, singura în măsură să genereze sensul palpabil al pluralului <noi>. Alături de poezia picturii, Liana Saxone-Horodi stăpânește limbajul artei abstracte, compozițiile ei făcând trimitere nu de puține ori la întâlnirile mistice, la miturile fondatoare iudeo-creștine, la transcenderea localului și naționalului, la recunoașterea multiculturalității și, dincolo de neajunsurile ori suferințele personale, la armonia interculturală.

O parte importantă din creația artistei o reprezintă omagiile aduse predecesorilor, marilor pictori, propriilor maestri, dar și ideilor și credințelor religioase. În acest din urmă caz excelează temele incluse sub sigla *Iudaica*. Imaginația artistei impresionează prin redarea simbolurilor într-o cheie abstractă, conexându-le la arta universală. Talentul este dublat de o continuă cercetare și exersare dedicată cunoașterii legendelor, prelucrării lor în acord cu viziunea personală. Reprezentarea unor momente din istoria spiritualității iudaice este rezultatul propriilor lecturi și al unei conștiințe individuale. Experiențele și compozițiile sunt libere, îndatorate doar reflecției și autoproiectării unei identități ce a marcat cultura și civilizația omenirii.

Prin paleta diversă de creații artistice, Liana Saxone-Horodi probează un temperament puternic, o ființă preocupată de oameni, locuri, evenimente, dar și de simbolistica exprimând o idee, un concept, un crez. Atenția pentru cunoaștere și autocunoaștere prin artă este dublată de curiozitatea pentru creațiile literare, pentru istorie și religie. Toate, i-au facilitat Lianeii Saxone-Horodi o perspectivă integratoare atât a lumii românești - în care a făcut pașii inițierii în arte -, cât și a celei israeliene. Liana Saxone-Horodi este deopotrivă un talent nativ și unul cultivat. Pictura ei conține un mesaj memorabil pentru contemporani, acela al porților deschise, al libertății cuvântului și al limbajelor artei vizuale, al comunicării transculturale. Vocația sa este nu numai a unei artiste cu o manualitate înnăscută, ci și a unei minți luminate, a unui intelectual-punte între culturi și societăți diverse. Un credo profund îi călăuzește creația, de unde și energia debordantă pusă în serviciul semenilor, al artei și simbolurilor întruchipând o viață de om construită în temeiul admirabilei relații dintre vis și realitate.

Articol publicat în inițial în "Observatorul cultural", aprilie 2017